

Podkarpatská Rus – objekt zájmu sousedů

Zimní semestr

Vyučující:

Mgr. David Hubený, Ph.D.

Anotace:

Cílem tohoto předmětu je prezentace a zhodnocení vybraných základních problémů týkajících se dějin Podkarpatské Rusi v meziválečném období a během druhé světové války. Zaměří se na vybrané vnitropolitické a zahraničněpolitické otázky spojené s dějinami Podkarpatské Rusi a jejího právního a správního zakotvení v Československé republice, které v daném období byly významné pro její vnitřní vývoj, ale i ve vztahu k mezinárodnímu dění a zájmu sousedů o toto území.

Tematické vymezení:

- 01) Úvodní hodina a vymezení problematiky dějin Podkarpatské Rusi (1. 10. 2019)
- 02) Idea připojení k ČSR, různé úvodní představy, zájem Rumunska a Maďarska (8. 10. 2019)
- 03) Nekona se (15. 10. 2019)
- 04) Příchod čs. správy, úsilí o autonomii a legislativní zakotvení, Společnost národů (22. 10. 2019)
- 05) Budování státní správy – četnictvo
- 06) Nekona se (5. 11. 2019)
- 07) Budování státní správy – justice a vojenství, Malá dohoda (12. 11. 2019)
- 08) Komunistické hnutí; rok 1938 (19. 11. 2019)
- 09) Druhá republika (26. 11. 2019)
- 10) Československý exil a Podkarpatská Rus (3. 12. 2019)
- 11) Podkarpatská Rus na sklonku války – československá vládní delegace (10. 12. 2019)
- 12) Odstoupení a odškodnění – mezistátní jednání a vnitrostátní realizace (17. 12. 2019)
- 13) Závěrečné shrnutí a test (7. 1. 2020)

Podmínky atestací:

- AHSV10771 – Kv (kolokviální test; pro splnění 1/2 správně zodpovězených otázek)
- AHSV10769 – Zk (předložení odpovídajícího seznamu prostudované literatury min. 10 položek u ústní zkoušky)
- AHSV10795 – Zk (předložení odpovídajícího seznamu prostudované literatury min. 10 položek u ústní zkoušky)
- AHSV10770 – Z (zápočtový test; pro splnění 2/3 správně zodpovězených otázek)

Doporučená literatura:

- 1) Bánya, Viktória: Pomadžarčovanie sa, počesťovanie sa, pohebrejčovanie sa – vzdelávacie stratégie podkarpatoruských Židov v prvej polovici 20. storočia. In: Kónya, Peter (ed.): Židia pred a za Karpatami v priebehu stáročí. Prešov 2013, s. 268–275.
- 2) Bárdi, Nándor: The strategies and institutional framework employed by Hungarian governments to promote the „Hungarian minority policy“ between 1918 and 1938. In: Eiler, Ferenc – Hájková, Dagmar (eds.): Czech and Hungarian Minority Policy in Central Europe 1918–1938. Prague – Budapest 2009, p. 33–53.
- 3) Beneš, Edvard: Řeč o problému podkarpatoruském a jeho vztahu k Československé republice. 2. vydání. Praha 1934.

- 4) Borák, Mečislav: Boje československé armády na Slovensku a Podkarpatské Rusi (říjen 1938 – březen 1939). In: Sborník Vojenské akademie v Brně. Řada C-D, č. 2, 1999, s. 123–128.
- 5) Brod, Toman: Spor kolem Zakarpatska (1944–1945). In: SP, č. 4, 1968, s. 340–352.
- 6) Brugel, J. W.: Případ Podkarpatské Rusi (Sovětská agrese proti Československu 1944–1945). Londýn 1954.
- 7) Dokumenty a materiály k dějinám československo-sovětských vztahů. Díly 4/1, 4/2 a 5. Praha 1982–1988.
- 8) Dokumenty československé zahraniční politiky. Od rozpadu Česko-Slovenska do uznání československé prozatímní vlády 1939–1940. Příloha. Zápis zasedání Československého národního výboru 1939–1940. Praha 1999.
- 9) Dokumenty československé zahraniční politiky. Od rozpadu Česko-Slovenska do uznání československé prozatímní vlády 1939 – 1940. Praha 2002.
- 10) Dokumenty československé zahraniční politiky. Od uznání československé prozatímní vlády do vyhlášení válečného stavu Německu 1940 – 1941. Svazky I. a II. Praha 2006 a 2009.
- 11) Dokumenty československé zahraniční politiky. Československá zahraniční politika v roce 1942. Svazek I. 1. leden – 31. července 1942. Praha 2010.
- 12) Dokumenty československé zahraniční politiky. Československá zahraniční politika v roce 1942. Svazek II (1. srpen – 31. prosinec 1942). Praha 2015.
- 13) Dokumenty československé zahraniční politiky. Československá zahraniční politika na sklonku války 1945 (1. leden – 16. květen 1945). Praha 2015.
- 14) Fedinec, Csilla: "Návrat do ničoty". Židovstvo Podkarpatskej Rusi v druhej polovici 40. rokov 20. storočia. In: Kónya, Peter (ed.): Židia před a za Karpatami v priebehu stáročí. Prešov 2013, s. 430–438.
- 15) Fic, Vladimír: Národní sjednocení a politické strany na Zakarpatské Ukrajině v letech 1934–1935. In: Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity, C27, 1980, s. 235–242.
- 16) Fidler, Jiří: Francouzští generálové na Slovensku a Podkarpatské Rusi (1919–1925). In: Vojenská história, č. 3–4, 2000, s. 79–86.
- 17) Hanzlík, František: Působení vládní delegace a Velitelství osvobozeného území na Zakarpatské Ukrajině - představy a realita. In: Československá armáda 1939–1945 (Plány a skutečnost). Příspěvky z mezinárodní konference 22. – 23. října 2002. Praha 2003, s. 204–213.
- 18) Holub, Ota: Boje československé armády a jednotek Stráže obrany státu na Podkarpatské Rusi (Karpatské Ukrajině) v březnu 1939. In: Odboj a revoluce. Zprávy, č. 5 roč. VII., 1969, s. 5–74.
- 19) Holubec, Stanislav: Mezi slovanskou vzájemností a orientalismem. České zobrazování Podkarpatské Rusi a jejích obyvatel v publicistice dvacátých let minulého století. In: Soudobé dějiny, č. 4, 2016, s. 529–562.
- 20) Hora, Alois: Uherská Rus za války a v míru. Praha 1919.
- 21) Hora, Alois: Karpatská Rus a hranice našeho státu. Praha 1919.
- 22) Hora, Alois: Organizace státní správy Podkarpatské Rusi. Studie. Praha 1919.
- 23) Hora, Alois: Podkarpatksá Rus. Přehled poměrů karpatoruských. Praha 1919.
- 24) Houser, Jaroslav: Zakarpatská Ukrajina a buržoasní předmnichovská republika. In: Právník. Časopis pro právní theorii a právní praksi, 1952, roč. 91, s. 565–575.
- 25) Hrbek, Antonín: Podkarpatská Rus. Stoleté výročí vzniku. Olomouc 2018.
- 26) Hubený, David: Ztráta Podkarpatské Rusi na konci druhé světové války. Dizertační práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Praha 2017.

- 27) Hubený, David: Politika meziválečných československých vlád k Podkarpatské Rusi. In: Tóth, Andrej – Novotný, Lukáš – Stehlik, Michal: Národnostní menšiny v Československu 1918–1938. Od státu národního ke státu národnostnímu? Praha 2012. s. 128–176.
- 28) Hubený, David: Spolek občanů Protektorátu vlastních majetek na původním Slovensku a bývalé Podkarpatské Rusi a jeho působení v letech druhé světové války. In: Tauchen, Jaromír – Schelle, Karel (eds.): Období nesvobody 1938–1945. Ostrava 2014, s. 156–164.
- 29) Hubený, David: Vládní delegace na Podkarpatské Rusi jako ukázka (ne)respektování spojenecké smlouvy. In: Němeček, Jan a kol.: Československo-sovětská smlouva z 12. prosince 1943. Praha 2014, s. 105–119.
- 30) Hubený, David: Možnosti a problémy při využití emigrantů při budování československé správy na Podkarpatské Rusi. Русская и украинская эмиграция в Подкарпатской Руси и Чехословацкое государство: Эмиграция из царской России и создание чехословацкой системы управления в Подкарпатской Руси. In: Как зарождалась Русская Прага. Международный сборник статей – материалов международного круглого стола в Праге 26.06.2017. Москва 2017, с. 78–92.
- 31) Hubený, David: Polní četnictvo na Podkarpatské Rusi v letech 1919–1920. In: Bílek, Petr A. – Jiroušek, Bohumil – Novotný, Lukáš (eds.): Československo 1918–1938/2018. České Budějovice 2018, s. 154–169.
- 32) Hubený, David: K vojensko-bezpečnostním otázkám meziválečné Podkarpatské Rusi. Prešov. In: Švorc, Peter – Lipinský, Ján (eds.): Rusíni a Československo (1918–1938). Zborník odborných príspevkov z vedeckej konferencie, venovanej 100. výročiu vzniku ČSR, konanej dňa 15. 11. 2018 na Filozofickej fakule Prešovskej univerzity v Prešove. Bratislava 2018, s. 39–48.
- 33) Hubený, David: Podkarpatská Rus na jednáních vlád Jana Syrového (23. září – 1. prosince 1938). In: Paginae historiae, č. 1, 2013, roč. 21, s. 191–232.
- 34) Hubený, David: Podkarpatoruské volby do sněmu a přezkum u Volebního soudu v roce 1939. In: Historie – otázky – problémy, č. 1, 2014 s. 181–190.
- 35) Hubený, David: Otázka budoucí příslušnosti Podkarpatské Rusi za druhé světové války. In: Аркасівські читіння. Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції. Миколаїв 11–12 квітня 2014 р. Миколаїв 2014, с. 48–51.
- 36) Hubený, David: Československý ústav zahraniční a pokusy prosadit péči o podkarpatoruské krajany. In: Historica Olomucensia, č. 48, roč. 2015. Sborník prací historických XXXVIII., s. 123–140.
- 37) Hubený, David: Poznámky k československé armádě na Podkarpatské Rusi. In: Аркасівські читіння: Україна в контексті історичного розвитку Східної Європи. Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції. Миколаїв 17–18 квітня 2015 р. Миколаїв 2015, с. 43–44.
- 38) Hubený, David: Podkarpatská Rus na jednáních československé Státní rady v Londýně. In: Підкарпатська Русь в роки Другої світової війни. Матеріали міжнародної наукової конференції 16–17 жовтня 2014 року. Ужгород 2015, с. 181–200.
- 39) Hubený, David: KSČ na Podkarpatské Rusi v roce 1938. In: Paginae historiae, č. 2, 2015, roč. 23, s. 21–38.
- 40) Hubený, David: Čeští úředníci na Podkarpatské Rusi za druhé republiky z pohledu centrální vlády v Praze. In: Paginae historiae, č. 2, 2015, roč. 23, s. 39–62.
- 41) Hubený, David: Personální záležitosti z počátků československé správy Podkarpatské Rusi – obsazování četnických postů. In: Аркасівські читання: історико-археологічні та етнологічні дослідження у контексті гуманітарного розвитку європейського

суспільства. МАТЕРІАЛИ VI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ. Миколаїв 15–16 квітня 2016 р. Миколаїв 2016, с. 54–57.

- 42) Hubený, David: Komunisté na Podkarpatské Rusi za druhé republiky. In: DEJINY, č. 1, 2016, s. 29–40. [http://dejiny.unipo.sk/PDF/Dejiny_1_2016.pdf]
- 43) Hubený, David: Spolek vlastníků majetku na Slovensku a bývalé Podkarpatské Rusi po druhé světové válce. In: Paginae historiae, č. 2, 2017, roč. 25, s. 79–92.
- 44) Hubený, David: Československý župní zákon a Podkarpatská Rus. In: Аркасівські читання. Матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції 26. квітня 2017 р. Миколаїв 2017, с. 47–49.
- 45) Hubený, David: Podkarpatská Rus a reorganizace československé správy zákonem č. 125/1927 Sb. z. a n. In: Питання нової та новітньої історії. Збірник наукових праць. Випуск 6. Миколаїв 2017, с. 14–22.
- 46) Hubený, David: Prezentace československé správy Podkarpatské Rusi před britskými návštěvníky ve druhé polovině třicátých let 20. století. In: Аркасівські читання. Матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції 27–28. квітня 2018 р. Миколаїв 2018, с. 54–55.
- 47) Jedlička, Jan: Podkarpatská Rus v období druhé republiky. Diplomová práce. FF UK. Praha 1991.
- 48) Jungmann, Jan: Svatá cesta. Nouzové spojení Slovenska a Karpatské Ukrajiny po I. vídeňské arbitráži na přelomu let 1938–1939. In: Hospodářské dějiny, roč. 19, 1991, s. 133–135.
- 49) Kokoška, Stanislav: Zpráva poručíka Františka Jandy o Čechoslovácích žijících na území Sovětského svazu. In: Slezský sborník, č. 3, 2007, roč. 105, s. 216–222.
- 50) Konečný, Stanislav: Štátoprávne aktivity na Podkarpatskej Rusi v rokoch 1938–1939 a ich ohlas na Slovensku. In: Підкарпатська Русь в роки Другої світової війни. Матеріали міжнародної наукової конференції 16–17 жовтня 2014 року. Ужгород 2015, с. 7–25.
- 51) Konečný, Stanislav: Střední Evropa z hlediska rusínské historiografie. In: Doležalová, Antonie a kol.: Střední Evropa na cestě od minulosti k budoucnosti. Praha 2014, s. 122–145.
- 52) Krofta, Kamil: Podkarpatská Rus a Československo. Vydání II. Praha 1995.
- 53) Krofta, Kamil: Čechoslováci a Podkarpatská Rus. Zvláštní otisk ze sborníku Podkarpatská Rus. Bratislava 1936.
- 54) Kroupa, Vlastislav: Hospodářské a sociální poměry na Zakarpatské Ukrajině v období kapitlaistického Československa. In: Nové obzory 9, 1967, s. 66–90.
- 55) Kural, V.: Osvobození Zakarpatské Ukrajiny. In: Odboj a revoluce 1938–1945. Nástin dějin československého odboje. Praha 1965, s. 357–363.
- 56) Magocsi, Pavlo Robert: Utváření národní identity: Podkarpatská Rus (1848–1948). Část I. In: Střední Evropa, č. 91, 1999, roč. 15, s. 87–99.
- 57) Magocsi, Pavlo Robert: Utváření národní identity: Podkarpatská Rus (1848–1948). Část II. In: Střední Evropa, č. 92–93, 1999, roč. 15, s. 114–129.
- 58) Magocsi, Pavel Robert: Národ odnikud. Ilustrované dějiny karpatských Rusínů. Užhorod 2014.
- 59) Марьина, В. В.: Закарпатская Украина (Подкарпатская Русь) в политике Бенеша и Сталина. 1939–1945 гг. Документальный очерк. Москва 2003.
- 60) Maršálek, Zdenko: Vojáci v moci politiků. Československá armáda na jaře 1945. In: Kokoška, Stanislav a kol.: Nultá hodina? Československo na jaře 1945 ve strategických souvislostech. Praha 2011, s. 56–89.
- 61) Maršálek, Zdenko: Rusíni a Ukrajinci v čs. vojenských jednotkách v zahraničí v letech druhé světové války. In: Підкарпатська Русь в роки Другої світової війни.

Матеріали міжнародної наукової конференції 16–17 жовтня 2014 року. Ужгород 2015, с. 229–246.

- 62) Melmuka, V. V.: Pozemková reforma v Podkarpatské Rusi. Užhorod 1921.
- 63) Minařík, Pavel – Šrámek, Pavel: Průvodce po mobilizované čs. branné moci v době mnichovské krize na území Slovenska a Podkarpatské Rusi. In: Vojenská historie, č. 2, 2000, s. 89–106.
- 64) Mosný, Peter: Československý menšinový problém v mezinárodních zmluvách po prvej svetovej vojne. In: Právněhistorické studie, roč. 31, 1990, s. 151–168.
- 65) Нариси історії Закарпаття. Том II. (1918–1945). Ужгород 1995.
- 66) Němeček, Jan – Nováčková, Helena – Sedláková, Monika: Zpráva vládního delegáta Františka Němce o vývoji na Podkarpatské Rusi 1944. In: SAP, č. 1, 2000, roč. L, s. 121–203.
- 67) Němeček, Jan: Svobodná vůle národa? Komunisté a odtržení Podkarpatské Rusi 1944 – 1945. In: SP, č. 1, 2009, roč. XCV., s. 59–71.
- 68) Peška, Zdeněk: Ústava Podkarpatské Rusi. K desetiletí připojení Podkarpatské Rusi k Československé republikace. Zvláštní otisk z časopisu Učené Společnosti Šafaříkovy "Bratislava", ročník III., č. 2, s. 327–334. Praha 1929.
- 69) Peška, Zdeněk: Nové zřízení Podkarpatské Rusi. Praha 1938.
- 70) Petrušák, Ivan: Karpatští Ukrajinci a Slované. Londýn [1944].
- 71) Pleva, Ján: Príspevok k dejinám boľševizácie KSČ na Slovensku a Zakarpatsku. Bratislava 1962.
- 72) Rázek, Miroslav: Okupace Zakarpatské Ukrajiny čs. vojskem na jaře 1919. In: HaV, 1960, s. 51–87.
- 73) Rubcov, Jurij: Mechlis. Fanatický přísluhovač Stalinovy krutovlády v sovětském Rusku. Brno 2008.
- 74) Rychlík, Jan – Rychlíková, Magdaléna: Podkarpatská Rus v dějinách Československa 1918–1946. Praha 2016.
- 75) Rychlík, Jan: Připojení Podkarpatské Rusi k Československu v letech 1919–1920. In: Život plný neklidu. Sborník k devadesátinám historika Jaroslava Opata. Praha 2014, s. 161–183.
- 76) Sergienko, Tatjana: Zakarpatsko v medziach Maďarska: etnopolitický faktor (1939–1944). In: Mitáč, Ján (ed.): Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži 1938–1945. Bratislava 2011, s. 273–286.
- 77) Schelle, Karel: Správní organizace Zakarpatské Ukrajiny v letech 1919–1938. In: Právněhistorické studie, roč. 30, 1989, s. 85–96.
- 78) Srb, Vladimír: Obyvatelstvo Podkarpatské Rusi 1918–1938. In: Demografie, č. 3, 1999, s. 207–219.
- 79) Стерчо, Петро: Карпато-Українська держава. До історії визвольної боротьби карпатських українців у 1919–1939 роках. Львів 1994.
- 80) Suhaj, Janko: Carpathian Ruthenia on the Warpath. London 1944.
- 81) Suško, Ladislav: Německá politika voči Slovensku a Zakarpatskej Ukrajině v období od septembrové krize 1938 do rozbitia Československa v marci 1939. In: ČsČH, č. 2, 1973, roč. XXI., s. 161–197.
- 82) Šnicher, Igor: Ukrajinská historiografia o maďarskej okupácii Zakarpatskej Ukrajiny a štátoprávnom postavení podkarpatského územia v rokoch 1939–1944. In: Mitáč, Ján (ed.): Juh Slovenska po Viedenskej arbitráži 1938–1945. Bratislava 2011, s. 262–272.
- 83) Štěpánek, Petr: Podkarpatská Rus v letech 1919–1939. Náchod 2008.
- 84) Švorc, Peter: Zakletá zem. Podkarpatská Rus 1918–1946. Praha 2007.
- 85) Švorc, Peter: Mierová konferencia v Paríži a krajinská hranica medzi Slovenskom a Podkarpatskou Rusou (rok 1919). In: Čaplovič, Miroslav – Stanová, Mária a kol.:

Slovensko v dejinách 20. storočia. Kapitoly k spoločenským a vojensko-politickým událostiam k 70. narodeninám PhDr. Mariána Hronského, DrSc. Bratislava 2010, s. 103–119.

- 86) Švorc, Peter: Podkarpatská Rus 1938/1939 – obdobie nádejí a sklamaní. In: Dvě století nacionalismu. Pocta prof. Janu Rychlíkovi. Praha 2014, s. 375–387.
- 87) Turjanyca, I.: Rozkvět hospodářství a kultury v Zakarpatské Ukrajině. In: Slovanský přehled, č. 3, 1954, roč. XL., s. 87–88.
- 88) Vaculík, Jaroslav: Optanti z Podkarpatské Rusi v letech 1945–1948. In: Slezský sborník, č. 1–2, 1997, roč. 95, s. 140–146.
- 89) Zápisy ze schůzí československé vlády v Londýně. Díly I. – V. Praha 2008–2016.
- 90) Zilynskyj, Bohdan: Ukrajinci v Čechách a na Moravě (1894) 1917–1945 (1994). Praha 1995.
- 91) Zilynskyj, Bohdan: Plzeňská epizoda v životě Avgustyna Vološyna. In: Minulostí západočeského kraje, roč. XLVII., 2012, s. 247–258.